

NOTAT

om statsretlige aspekter af behandling af retssager uden for retskredsen af lokalemæssige grunde

1. Indledning

Justitsministeriet hørte i januar 1999 en række myndigheder og organisationer over et forslag om at skabe klar og utvetydig hjemmel for, at retssager kan behandles uden for retskredsen af lokalemæssige grunde. Under høringen blev der peget på, at dette spørgsmål burde forelægges Retsplejerådet, inden justitsministeren fremsatte lovforslag herom. På den baggrund anmodede Justitsministeriet ved brev af 24. februar 1999 Retsplejerådet om en udtalelse. Dette notat er udarbejdet til brug for Retsplejerådets nærmere overvejelser om forslagets forenelighed med grundlovens § 64.

Spørgsmålet om, hvorvidt der foreligger et grundlovsmæssigt problem, hvis en udnævnt dommer af højere ret kan pålægges at behandle en retssag uden for retskredsen, afhænger af, om pålægget om at behandle retssagen uden for retskredsen er foreneligt med beskyttelsen mod forflyttelse i grundlovens § 64, 2. pkt.

I det følgende vil grundlovens bestemmelser om forflyttelse af tjenestemænd blive introduceret i pkt. 2, og forflyttelsesbegrebet i grundlovens § 64 behandles i pkt. 3. I pkt. 4 omtales forflyttelsesbegrebet i grundlovens § 27, stk. 3, og tjenestemandsløvens § 12. I pkt. 5 beskrives, i hvilket omfang udnævnte dommere efter gældende ret er forpligtede til at behandle retssager uden for retskredsen. Endelig foretages en samlet vurdering i pkt. 6.

2. Grundlovens bestemmelser om forflyttelse af tjenestemænd

Grundloven indeholder bestemmelser om forflyttelse af tjenestemænd i § 27, stk. 2 og 3, og § 64.

Grundlovens § 27, stk. 2 og 3, har følgende ordlyd:

»§ 27. ...

Stk. 2. Om afskedigelse, forflyttelse og pensionering af tjenestemænd fastsættes regler ved lov, jfr. dog herved § 64.

Stk. 3. Uden deres samtykke kan de af kongen udnævnte tjenestemænd kun forflyttes, når de ikke derved lider tab i de med tjenestemandstillingen forbundne indtægter, og der gives dem valget mellem sådan forflyttelse og afsked med pension efter de almindelige regler.«

Grundlovens § 64, 1. og 2. pkt., har følgende ordlyd:

»§ 64. Dommerne har i deres kald alene at rette sig efter loven. De kan ikke afsættes uden ved dom, ej heller forflyttes mod deres ønske, uden for de tilfælde, hvor en omordning af domstolene finder sted. ...«

Efter grundlovens § 27, stk. 2, skal der ved lov fastsættes regler om afskedigelse, forflyttelse og pensionering af tjenestemænd. Kravet i denne bestemmelse om lovgivning er opfyldt ved en række love, herunder tjenestemandsløven, jf. lovbekendtgørelse nr. 572 af 5. august 1991 med senere ændringer. Efter § 27, stk. 3, må en forflyttelse af en kongeligt udnævnt tjenestemand ikke medføre tab af indkomst, og tjenestemanden kan i stedet for forflyttelse vælge at blive afskediget med pension efter de almindelige regler.

Grundlovens § 64, 2. pkt., gælder kun for udnævnte dommere. Konstituerede dommere og dommerfuldmægtige er således ikke beskyttet af grundloven mod afsked eller forflyttelse. Efter grundlovens § 64, 2. pkt., kan dommere uden for de tilfælde, hvor en omordning af domstolene finder sted, ikke forflyttes mod deres ønske. Er